

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZIRLIYI
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT PEDAQOJI UNIVERSITETI**

**Pedaqoji universitet və institutlarda
magistr hazırlığı üçün proqram**

**Təlimin psixoloji problemləri
060209-Pedaqoji psixologiya**

**Proqram “Pedaqoji psixologiya” ixtisası üzrə təhsil alan
tələbə-magistrantlar üçün nəzərdə tutulmuşdur**

Bakı-2015

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZIRLIYI
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT PEDAQOJI UNIVERSITETI**

**Pedaqoji universitet və institutlarda
magistr hazırlığı üçün proqram**

**Təlimin psixoloji problemləri
060209-Pedaqoji psixologiya**

**Proqram “Pedaqoji psixologiya” ixtisası üzrə təhsil alan
tələbə-magistrantlar üçün nəzərdə tutulmuşdur**

*Azərbaycan Respublikası Təhsil
Nazirinin 08.07.2015-ci il tarixli
774 № li əmrinə əsasən çap edilir.*

**M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası**

Bakı-2015

Hzr. 286 952

Tərtib edən: - ADPU-nun yaş və pedaqoji psixologiya kafedrasının dosenti Edison Məmməd oğlu Quliyev

Rəyçilər: -N.Z.Rzayeva-AMİ-nin psixologiya kafedrasının müdiri, dosent
-N.T.Hüseynova-ADPU-nun ümumi psixologiya kafedrasının baş müəllimi, p.ü.f.doktoru
-Ş.Q.Əliyeva-ADPU-nun məktəbəqədər təhsilin pedaqogikası və metodikası kafedrasının dosenti

Redaktor: -R.İ.Əliyev-ADPU-nun ümumi psixologiya kafedrasının müdiri, professor.

İzahat vərəqi

Tərtib olunmuş proqram "Pedaqoji psixologiya" ixtisası üzrə təhsil alan tələbə- magistrantlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Proqramda təlimin psixoloji problemlərinə dair ətraflı məlumat verilir və bu əsasda öyrənilməsi və sistemli surətdə təhlil olunması planlaşdırılan konkret mövzuların məzmun əhatəsi müəyyənləşdirilərək xarakterizə olunur. Psixologiya və pedaqogikanın qovuşuq sahəsi olan təlim probleminin bütün əsas məsələləri psixopedaqoji planda araşdırılır və bu zəmində təlimin psixoloji məsələləri ilə bağlı olan ideya və baxışlar, müvafiq kateqoriyalar ümumiləşdirilərək sistemli surətdə təhlil olunur.

Təlimin psixoloji problemləri kursu üzrə mühazirələrə dinləyən və seminar məşğələlərində fəal iştirak edən tələbə- magistrant

Bilməlidir:

- İnsanın idrak fəaliyyətinin inkişafında təlimin mövqeyi ilə bağlı qnosoloji və psixoloji problemlərin psixopedaqoji mahiyyətini;
- Təlimlə psixi inkişafın qarşılıqlı əlaqəsinin psixopedaqoji problemlərini;
- Təlimin və bütövlükdə didaktikanın ümumi və xüsusi qanunauyğunluqlarını;
- Didaktikanın çoxsaylı prinsiplərinin məzmunlu psixopedaqoji xarakteristikasını;
- Təlimin çoxsaylı psixopedaqoji texnologiyalarını;
- Taksonomiyanın nəzəriyyə və praktikasının aktual problemlərini;

Bacarmalıdır:

- İdrak fəaliyyətinin inkişafında təlimin rolunu təhlil etməyi;
- Təlimin qnosoloji və psixopedaqoji aspektlərini məzmunlu planda mənalandırmağı;

- Təlimin motivasiya əsaslarını təhlil etməyi;
- Mənimsəmə prosesinin psixoloji strukturasının komponentlərini və onların rolunu araşdırmağı və mənalandırmağı;
- Təlimin ümumi və xüsusi qanunauyğunluqlarının praktik-tətbiqi imkanlarını müəyyən etməyi;
- Didaktikanın prinsiplərinin təlim prosesində rolunu aşkarlamağı;
- Pedaqoji texnologiyaların təlimin optimallaşdırılmasına təsirini aşkarlayaraq təhlil etməyi.

Yiyələnməlidir:

- Təlim psixologiyasının nəzəri və tətbiqi-praktik problemlərinə;
- Təlimlə inkişafın qarşılıqlı asılılığına dair irəli sürülən nəzəriyyə və baxışlara;
- Təlim fəaliyyətinin strukturası ilə əlaqədar irəli sürülən konsepsiyaya dair psixopedaqoji biliklərə;
- Müasir psixopedaqoji texnologiyalara dair sistemli biliklərə;
- Didaktikanın prinsiplərinə dair nəzəri məlumatlara;
- Təlimin psixoloji problemləri üzrə ümumiləşmiş psixopedaqoji konseptual dünyagörüşünə.

“Təlimin psixoloji problemləri” III smestirdə tədris olunur. Tədris planında bu fənnin tədrisinə 45 saat həcmində tədris yükü ayrılmışdır. Tədris olanında 30 saat mühazirə kursu, 15 saat isə seminar məşğələləri üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Predmetin məzmunu

Mövzu 1

Təlim və insanın idrak fəaliyyətinin formalaşmasında onun rolu

Təlim fəaliyyətinin psixopedaqoji mahiyyəti. Təlim biliklərin işlənilməsinin və mənimsənilməsinin mexanizmi kimi. Təlim və insanın koqnitiv fəaliyyəti. Təlim və idrak proseslərinin inkişafının qnostik-praktik əsasları. “Mənimsəmə” anlayışının ümumi xarakteristikası. Mənimsəmənin əsas formaları: 1) uşağın yaşlı ilə bilavasitə xarakterli ünsiyyəti, 2) əşyavi manipulyativ fəaliyyət, 3) süjetli-rollu oyunlar, 4) kiçik-yaşlı şagirdin təlim fəaliyyəti, 5) ictimai-faydalı (prosesual) fəaliyyət, 6) təlim-peşə fəaliyyəti, 7) yaşlı insanlara məxsus məhsuldar əmək fəaliyyəti. Mənimsəmənin strukturasının əsas komponentləri: a) yeni informasiyanın əldə olunması və mənimsənilməsi, b) informasiyanın yenidən işlənərək konkret məsələlərin həlli prosesinə uyğunlaşdırılması, c) mənimsənilmə prosesinin yoxlanılması və ona nəzarət.

Koqnitiv fəaliyyətin əsas mərhələləri. Hissi və məntiqi idrak. Təlim idrak proseslərinin formalaşmasını şərtləndirən əsas koqnitiv amil kimi. Ali psixi funksiyaların təşəkkül və inkişafında təlim fəaliyyətinin rolu. Təlim və insanın əqli inkişafının psixoloji problemləri. Mənimsəmənin əqli inkişafa təsir göstərən əsas psixopedaqoji amilləri: a) mənimsənilməsi planlaşdırılan biliklərin məzmunu, b) mənimsəmənin səmərəliliyini təmin edən metodların istifadə olunması, c) mənimsəmənin təşkili prosesində şagirdin fərdi-psixoloji xüsusiyyətlərinin və mənimsəmə imkanlarının nəzərə alınması.

Humanist psixologiya baxımından müasir təlimin əsas istiqamətləri. Şəxsiyyətə istiqamətlənən təlimin psixopedaqoji problemləri. İnsanın özünü aktuallaşdırmasında təlim fəaliyyətinin rolu.

Mövzu 2

Təlim və psixi inkişafın qarşılıqlı əlaqəsinin nəzəri problemləri

Təlim insanın inkişafının əsas hərəkətverici qüvvəsi kimi. Təlim inkişafı ardında aparıcı mühüm psixopedaqoji amil kimi. Bu yanaşmanın nəzəri və praktik-tətbiqi əhəmiyyəti. L.S.Viqotskinin (1896-1934) irəli sürdüyü “aktual inkişaf zonası” və “yaxın inkişaf zonası” anlayışların psixopedaqoji mahiyyəti. Təlim və inkişafın qarşılıqlı əlaqəsinə dair L.S. Viqotskinin nəzəri ideyalarının təlimin inkişafetdirici imkanlarının reallaşdırılmasında rolu.

Inkişafetdirici təlimin nəzəri əsasları haqqında ümumi anlayış. L.V.Zankovun (1901-1977) irəli sürdüyü “inkişafetdirici təlim konsepsiyasının” psixopedaqoji xarakteristikası. V.V.Davidovun (1930-1998) irəli sürdüyü “inkişafetdirici təlim konsepsiyasının” nəzəri-psixoloji əsasları. L.V.Zankovun konsepsiyasının əsas prinsipləri: 1) təlimin yüksək çətinlik səviyyəsinə malik olması prinsipi, 2) nəzəri biliklərin aparıcı mövqeyə malik olması prinsipi, 3) təlimin yüksək tempdə həyata keçirilməsi prinsipi, 4) təlim prosesinin məktəblilər tərəfindən dərk olunması prinsipi, 5) sinifdə olan bütün şagirdlərin ümumi inkişafının təmin edilməsi ilə əlaqədar məqsədyönlü işin aparılması prinsipi. V.V.Davidovun inkişafetdirici təlim konsepsiyasının əsas prinsipləri: 1) kiçikyaşlı məktəblinin təlim fəaliyyətinin məzmununu təlim tapşırıqlarının yerinə yetirilməsinə yönələn elmi məfhumlar təşkil edilməlidir, 2) elmi məfhumların mənimsənilməsinin ardıcılığı belə olmalıdır: onların formalaşmasının şərtlərinin təhlili, ümumi prinsiplərin aşkarlanması, onların konkret hallara tətbiq edilməsi, 3) nəzəri biliklər təfəkkürün əsasını təşkil edirlər və praktik fəaliyyətə təsir göstərir, 4) şagirdlər elmi anlayışları təlim fəaliyyəti prosesində mənimsəyirlər.

Görkəmli psixoloq P.Y.Qalperinin (1902-1988) irəli sürdüyü əqli əməliyyatların mərhələli formalaşması nəzəriyyəsi və onun psixopedaqoji mahiyyəti.

Problemlə təlim konsepsiyasının psixopedaqoji məsələləri.

Təlim və kognitiv inkişaf. İdrak qabiliyyətlərinin inkişafında təlimin rolu.

Əqli inkişafın göstəriciləri haqqında ümumi anlayış. Müasir təlim psixologiyasında əqli inkişafın göstəricilərinə dair irəli sürülən nəzəri baxışların psixopedaqoji mahiyyəti.

Mövzu 3

Təlim motivləri və onların növlərinin psixoloji səciyyəsi

Təlim motivləri haqqında ümumi anlayış. Motiv insanı fəaliyyətə yönəldən və təhrik edən psixoloji hadisə kimi. Motiv müxtəlif amillərin məcmusu olmaqla davranış və təfəkkürün fəallaşmasına yönələn psixoloji faktor kimi. Motivlərin funksional təzahürünün özünəməxsus xüsusiyyətləri. “Motiv” və “Məqsəd” anlayışlarının müqayisəli xarakteristikası. Motivlərin ierarxik sistemi haqqında anlayış. Təlimin motivləşməsi-onun formalaşmasının mühüm amili kimi. Təlim fəaliyyətinin dəyərli bir sistem kimi aspektini aşağıdakı motivlər qrupu xarakterizə edir:

1. Təlim böyük emosional mütəəssirlik və sevic doğuran fəaliyyət sahəsi kimi (işdən zövq almaq, problemlərin həlli ilə əlaqədar razılıq hissi, şagirdlərin yaşlıları ilə qarşılıqlı ünsiyyəti və s.).
2. Təlim şəxsi məqsədin əldə olunmasını təmin edən amil kimi (maddi mənfəətin əldə olunması, müəyyən mövqeyə malik olmaq).
3. Təlimin sosial identifikasiya əsasında həyata keçirilməsi (dostların təsiri, başqalarının nümunə kimi özünəməxsus məruz qoyulması).

4. Təlim sosial statusun yüksəldilməsinə, uğursuzluqlardan yayınmağa yönələn meyl kimi.
5. Təlim məcburetmə və təzyiq əsasında həyata keçirilən bir proses kimi.
6. Təlim məsuliyyət hissi əsasında həyata keçirilən fəaliyyət sahəsi kimi (qarşıdakı öhdəçiliklə bağlı məsuliyyət hissi, daxili tələbatın mövcud olması).
7. Təlimin həyat üçün praktik əhəmiyyətinin dərk olunması (peşə, həyatı məqsəd və yönəlişlər).
8. Təlimin ictimai tələbatların nəzərə alınması ilə əlaqədar həyata keçirilməsi (onun ictimai norma və tələblərlə, prinsiplərlə, siyasi ideyalarla identifikasiyası).

Təlim motivlərinin təsnifi haqqında ümumi anlayış. Təlim fəaliyyətinin özü ilə bilavasitə əlaqədar olan motivlər: təlimin məzmunu ilə əlaqədar olan motivlər; təlim prosesinin özü ilə əlaqədar olan motivlər. Təlimin nəticələri ilə və təlimdən kənar olan motivlərə aid edilə bilər: geniş sosial motivlər; dar şəxsi motivlər. Təlim və idrak fəaliyyətinin nəticələri (məhsulları) ilə əlaqədar olan motivlər: məzmunla bağlı motivasiya; təlim prosesinin gedişi ilə bağlı motivasiya. Təlimin nəticələri ilə bilavasitə əlaqədar olmayan sosial motivlər: ictimai maraq baxımından dəyərli olan motivlər (borc hissi, məsuliyyət hissi); nəliyyət motivləri (özünü təsdiq, özünü təkmilləşdirmə); əlverişli olmayan təsirlərdən yayınmaq (qorxu, təzyiq və cəzanın aktuallığı ilə əlaqədar təlimin həyata keçirilməsi).

Motivlərin ierarxik sistemində təlim fəaliyyətinin dominant xarakterli motivasiya əsaslarının formalaşmasının rolu. İdraki və sosial motivlərin qarşılıqlı vəhdəti.

Təlim motivlərinin formalaşmasının psixopedaqoji əsasları. Təlim fəaliyyətinin sosial baxımdan dəyərli fəaliyyət sahəsinə çevrilməsinin psixopedaqoji və psixososial mexanizmləri haqqında ümumi anlayış.

Motivlərin məzmunlu xarakteristikasının göstəriciləri və motivlərin dinamik xüsusiyyətləri

İdrak və sosial motivlərinin psixoloji xarakteristikasının əsas qrupları haqqında anlayış. Birinci qrupa aid olan motivasiya xarakteristikalarını məzmunlu adlandırmaq olar və onlar birbaşa olaraq məktəblinin həyata keçirilən təlim fəaliyyətinin məzmunu ilə əlaqədar olur. İkinci qrupa aid olan motivasiya xarakteristikalarını dinamik adlandırmaq olar və onlar motivlərin forma və dinamikasının ifadəsi kimi təzahür edirlər.

Motivlərin məzmunlu xarakteristikasının əsas göstəriciləri: a) təlimin şəxsi əhəmiyyətinin şagird üçün mövcud olması, b) şagirdin təlim fəaliyyətinə və davranışına real surətdə təsir göstərən motivlərin olması, c) motivlərin ümumi strukturunda motivin yeri, mövqeyi, ç) motivlərin yaranmasında və təzahüründə müstəqillik, d) motivlərin dərk olunma səviyyəsi, e) motivlərin müxtəlif fəaliyyət tiplərinə, təlim fənnlərinin növlərinə, təlim tapşırıqlarının formalaşmasına tətbiq olunma səviyyəsi.

Motivlərin dinamik xarakteristikasının əsas komponentləri: a) motivlərin davamlığı: şagird hətta qeyri-əlverişli şəraitdə maneələrin olması zəminində və müvafiq stimullar olmadıqda belə söylə oxuyur və çalışır, b) motivlərin modallığı, onların emosional ifadəsi və ya yönəlişliyi, c) motivlərin qüvvəsi, ifadə tərzı və əmələ gəlmə sürəti.

Təlim motivlərinin formalaşmasının əsas komponentləri: a) idrak maraqları, b) qiymətləndirmə, c) şagirdin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri və subyektiv mövqeyi. Təlim fəaliyyətinin motivləşməsində bu komponentlərin rolu.

Mövzu 5

Təlimin psixoloji quruluşu, onun əsas komponentləri və onların psixopedaqoji xarakteristikası

Təlim fəaliyyətinin motiv və məqsədləri haqqında ümumi anlayış. Təlim fəaliyyətinin predmetliyi. Təlimin şəxsi əhəmiyyətinin dərk olunmasının rolu. Təlim fəaliyyəti təlim tapşırıqlarının yerinə yetirilməsinə yönələn proses kimi. **Təlim şəraitinin və ya problem situasiyanın** və bununla bağlı **konkret tapşırıqların** mövcud olması-**təlimin strukturasının mühüm komponenti kimi.** Təlim tapşırığının şagird tərəfindən qəbul edilməsi və başa düşülməsi onun səmərəli surətdə yerinə yetirilməsinin çox zəruri olan psixopedaqoji şərti kimi. Şagirdin təlim fəaliyyətinin formalaşmasında təlim tapşırıqlarının müstəqil və aktiv surətdə yerinə yetirilməsinin rolu.

Təlim fəaliyyətinin formalaşmasında təlim işlərinin istifadə olunmasına keçidin əhəmiyyəti. Müstəqil təlim fəaliyyətinin formalaşmasında təlim işlərinin tətbiqi bacarığının inkişafının rolu. Təlim işlərinin praktik olaraq mənimsənilməsi onun strukturasının ikinci mühüm komponenti kimi.

Təlim prosesində həyata keçirilən nəzarətin funksiyaları. Təlim tapşırıqlarının səmərəli surətdə yerinə yetirilməsində şagirdlərdə özünənəzarət və qarşılıqlı nəzarət bacarığının formalaşmasının rolu. Nəzarət-təlimin struktur komponenti plmaqla şagirdin aktivliyini yüksəldən mühüm amil kimi.

Təlim fəaliyyətinin psixoloji strukturasında qiymətləndirmə amilinin rolu. Qiymətləndirmə amili təlim tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi səviyyəsinin obyektiv planda müəyyənləşdirilməsinə şərait yaradan mühüm faktor kimi. Qiymətləndirmənin psixopedaqoji funksiyaları. Qiymətləndirmə amilinin istifadə olunmasına verilən tələblər. Ümumi qiymətləndirmə və konkret qiymətləndirmə haqqında anlayış

və onların funksiyalarının səciyyəsi. Nəzarət və qiymətləndirmənin funksional əlaqəsi.

Təlim fəaliyyətinin psixoloji komponentlərinin (problem situasiyası, təlim işləri, nəzarət və qiymətləndirmə) quruluş baxımından bütövlüyü. Təlimin struktur komponentlərinin formalaşması-təlimin bir fəaliyyət sahəsi kimi mənimsənilməsinin çox mühüm olan psixopedaqoji əsası kimi.

Mövzu 6

Müasir psixoloji təlim modelləri haqqında ümumi anlayış

Təlim fəaliyyətinin psixoloji modelləri haqqında anlayış. Öyrətmə prosesində şagirdin əqli fəaliyyətinin psixoloji mexanizmlərinin nəzərə alınması təlimin psixoloji yönümlü modellərinin əsas psixopedaqoji prinsipi kimi. Psixoloji istiqamətli təlim modellərinin ənənəvi təlim modelindən fərqli xüsusiyyətləri.

Təlimin şəxsiyyətə istiqamətlənən modeli haqqında anlayış. Şəxsiyyətə istiqamətlənən təlim modelinin əsas funksiyaları: a) şagirdin ümumi inkişafının təmin edilməsi, b) əqli, emosional-iradi, əxlaqi, estetik imkanların formalaşdırılması. Mənimsəmənin çətinlik səviyyəsinin çox yüksək olması-şəxsiyyətə istiqamətlənən təlim modelinin əsas əlaməti kimi.

Təlimin inkişafetdirici modeli haqqında anlayış. Bu modelin tələblərinə görə təlimin həm forma və həm də məzmun baxımından təşkilinə əsaslı diqqət yetirilməlidir. Fəaliyyətin üsullarının mənimsənilməsi inkişafetdirici təlim modelinin əsas məqsədi kimi psixopedaqoji xarakteristikası.

Aktivləşdirici təlim modeli haqqında anlayış. Bu model şagirdlərin idrak fəaliyyətinin aktivləşdirilməsinə, yaradıcı elmi təfəkkürün inkişaf etdirilməsinə yönəlir. İdrak tələbatlarına və intellektual hisslərə istinad aktivləşdirici təlim modelinin əsas və özünəməxsus əlaməti kimi.

Formalaşdırıcı təlim modeli haqqında anlayış. Bilik, bacarıq və vərdişlərin mənimsənilməsi prosesinin məqsədmüvafiq olaraq idarə olunması formalaşdırıcı təlim modelinin əsas funksiyası kimi.

Təlimin azad modeli haqqında anlayış. Azad fərdi seçimin olması bu təlim modelinin fərqləndirici xüsusiyyəti kimi.

Real təlim fəaliyyəti prosesində təlimin psixoloji modellərinin funksional bütövlüyünün və sintezinin təmin edilməsi şagirdin mənimsəmə fəaliyyətinin səmərələşdirilməsinin psixopedaqoji əsası kimi.

Mövzu 7

İnkişafetdirici və tərbiyəedici təlim fəaliyyətinin psixopedaqoji məsələləri

İnkişafetdirici təlim konsepsiyasının formalaşmasında və onun nəzəri-tətbiqi problemlərinin həllində görkəmli psixoloqlar L.S.Viqotskinin (1896-1934), L.V.Zankovun (1901-1977) və V.V.Davidovun (1930-1998) xidmətləri. L.S.Viqotskinin irəli sürdüyü "aktual inkişaf zonası" və "yaxın inkişaf zonası" anlayışlarının psixoloji mahiyyəti. L.S.Viqotskinin nəzəri ideyalarının didaktikasının inkişafına təsiri. Mənimləmənin yüksək çətinlik səviyyəsinə malik olması didaktikanın əsas prinsiplərindən (L.V.Zankov) biri kimi. İnkişafetdirici təlim və şagirdlərin refleksiyaya aktiv meylinin stimullaşdırılması.

Təlimin tərbiyəedici funksiyası təlimin obyektiv mahiyyətini ifadə edir. Tərbiyədən kənar təlim ola bilməz-didaktikanın psixopedaqoji prinsipi kimi.

Təlim prosesində məqsədyönlü, şüurlu və sistematik surətdə tərbiyə ilə bağlı zəvifələr həyata keçirilməlidir.

Aparılan pedaqoji prosesdə müəllim təlimin tərbiyəedici funksiyalarını reallaşdırmaq məqsədini qarşısına

qoyarkən bir sıra qaydaların yerinə yetirilməsinə nail olmalıdır:

1) təbiət və ictimai hadisələrin mahiyyəti ətraflı surətdə izah olunmalıdır; forma arxasında-məzmunun, hadisələr arxasında-maddi dünyanın və onun qanunauyğunluqlarının daxili şəraitinin mövcud olması dərk olunur, 2) hər bir dərsin, hər bir mövzunun tərbiyəedici imkanları istifadə olunur, 3) biliklərin mənimsənilməsi şagirdlərin davranış mədəniyyətinə, qarşılıqlı münasibətlərdə humanist və demokratik prinsiplərin riayət olunmasına müsbət təsir göstərməlidir, 4) şagirdin şəxsiyyətinə hörmətlə yanaşılmalı, tələbkərlilik xeyirxahlıqla müşayiət olunmalıdır, 5) müəllim özünün davranışı və ictimai aktivliyi ilə, vətəndaş mövqeyi ilə ümumbəşəri dəyərlərin şagirdlərə aşılmasına nail olmalıdır, 6) təlim prosesində şagirdin alçaldılması qətiyyənlə yolverilməzdir; mənimsəmə prosesində yaranan çətinliklərə müəllim dözümlülük nümayiş etdirməli və şagirdə inam hissini formalaşdırmaqla onu inkişafa doğru stimullaşdırmalıdır.

Təlim şagird şəxsiyyətinin inkişaf etdirilməsinin çox mühüm olan psixososial və psixopedaqoji amili kimi. Təlimin şəxsiyyətə istiqamətləndirilməsi-təhsilin humanistləşdirilməsinin ən mühüm göstəricisi kimi.

Müəllim şəxsiyyəti-inkişafetdirici və tərbiyəedici psixopedaqoji amil kimi. Əməkdaşlıq pedaqogikasının prinsipləri və təlimin tərbiyəedici funksiyalarının reallaşdırılmasında onların rolu.

Mövzu 8

Təlimin ümumi qanunauyğunluqları haqqında anlayış

Təlimin məqsədlərinin qanunauyğunluqları haqqında ümumi anlayış. Təlimin məqsədlərini şərtləndirən amillər: a) cəmiyyətin inkişaf səviyyəsi, b) cəmiyyətin tələbatları və onları təmin edə biləcək imkanların olması, c) pedaqogika elminin və pedaqoji praktikanın inkişaf səviyyəsi.

Təlimin məzmununun qanunauyğunluqları haqqında ümumi anlayış. Təlimin məzmununu şərtləndirən amillər: a) ictimai tələbatlar və təlimin məqsədləri, b) sosial və elmi-texniki inkişafın sürəti, c) şagirdin yaş imkanları, ç) təlimin nəzəriyyə və praktikasının inkişaf səviyyəsi, d) tədris müəssisəsinin maddi-texniki və iqtisadi imkanları.

Təlimin keyfiyyətinin qanunauyğunluqları haqqında ümumi anlayış. Təlimin keyfiyyət baxımından səmərələşdirilməsini şərtləndirən amillər: a) əvvəlki mərhələlərdə mənimsəmənin keyfiyyəti və əldə olunan nəticələr, b) öyrənilən materialın həcmi və onun xarakteri, c) şagirdlərə təşkilati-pedaqoji təsirin səviyyəsi, ç) şagirdlərin mənimsəmə imkanları, d) təlimin müddəti.

Təlimin metodlarının qanunauyğunluqları haqqında ümumi anlayış. Didaktik metodların səmərəliliyini şərtləndirən amillər: a) metodların tətbiqində istifadə olunan bilik və vasitələr, b) təlim prosesinin konkret məqsədləri, c) təlimin məzmunu, ç) şagirdlərin mənimsəmə imkanları, d) maddi-texniki təchizat, e) təlim prosesinin təşkili.

Təlim prosesinin idarə olunmasının qanunauyğunluqları haqqında ümumi anlayış. Təlimin idarə olunmasını səmərələşdirən amillər: a) öyrətmə sistemində əks əlaqələrin intensivliyi, b) korreksiyaedici təsirlərin səmərəliliyinin əsaslandırılması.

Təlimin stimullaşdırılmasının qanunauyğunluqları haqqında ümumi anlayış. Onun səmərəliliyini təmin edən əsas amillər: a) təlimin motivasiya təminatı, b) xarici (ictimai, iqtisadi, pedaqoji) stimulların olması.

Təlimin ümumi qanunauyğunluqlarının sintezi və qarşılıqlı asılılığı-təlim prosesinin elmi pedaqoji və psixoloji prinsiplər əsasında idarə olunmasının əsas faktoru kimi.

Mövzu 9

Təlimin xüsusi qanunauyğunluqları haqqında ümumi anlayış

Xüsusi didaktik qanunauyğunluqlar haqqında ümumi anlayış. Didaktik qanunauyğunluqları şərtləndirən əsas psixopedaqoji amillər: a) təlimin nəticələrinin tətbiq olunan metodlardan asılı olması, b) təlimdə istifadə olunan vasitələr, c) müəllimin peşəkarlıq səviyyəsi.

Təlimin qnosənoloji qanunauyğunluqları haqqında ümumi anlayış. Qnosənoloji qanunauyğunluqları xarakterizə edən amillər: a) təlim prosesinin nəticələri, b) şagirdlərin idrak aktivliyinin səviyyəsi, c) bacarıqların formalaşması, ç) təlimlə, oxumaqla bağlı tələbatların mövcud olması.

Təlimin psixoloji qanunauyğunluqları haqqında ümumi anlayış. Psixoloji qanunauyğunluqları şərtləndirən əsas amillər: a) təlim prosesinin nəticələrinin şagirdlərin mənimsəmə imkanlarından asılı olması, b) diqqətin davamlılığı və ixtiyarililik səviyyəsi, c) təfəkkür və onun proseslərinin inkişafı.

Təlimin sosial yönümlü qanunauyğunluqları haqqında ümumi anlayış. Onun əsas komponentləri: a) şagirdin ünsiyyət dairəsinin genişliyinin səviyyəsi, b) şagirdin əhatə olunduğu intellektual mühit, c) müəllim-şagird münasibətlərinin və ünsiyyətinin xarakteri.

Təlimin təşkilati qanunauyğunluqları haqqında ümumi anlayış. Bu qanunauyğunluqları xarakterizə edən əsas amillər: a) təlimin səmərəliliyinin onun təşkil olunma səviyyəsindən asılı olması, b) şagirdlərdə oxumağa tələbatın və marağın inkişaf səviyyəsi, c) idrak aktivliyinin formalaşdırılması və bu prosesin daima stimullaşdırılması, ç) təlimlə bağlı emosional razılıq hissinin inkişafı.

Mövzu 10

Təlimin prinsiplərinin psixoloji mahiyyəti və şagirdin mənimsəmə fəaliyyətində onların rolu

Təlimdə elmilik prinsipi haqqında ümumi anlayış. Elmilik prinsipinin əsaslandığı qanunauyğunluqlar: gerçəklik dərk oluna bilik; gerçəkliyin həqiqi mənzərəsini praktikada yoxlanılmış biliklər əks etdirirlər; elm insanın həyatında çox əhəmiyyətli mövqeyə malikdir; təlimdə elmilik hər şeydən əvvəl təhsilin məzmunu vasitəsilə təmin edilir.

Təlimin öyrədilənin imkanlarına uyğunlaşdırılması prinsipi haqqında anlayış. Bu prinsipin əsas mahiyyəti: öyrənilənin məzmunu, həcmi və onun öyrənilməsinin metodları şagirdlərin intellektual, əxlaqi və estetik inkişafın səviyyələrinə, onların təqdim olunan materialları mənimsəmək imkanlarına uyğun olmalıdır.

Şüurluluq və aktivlik prinsipi haqqında ümumi anlayış. Biliklərin mənimsənilməsi prosesinin aktiv idraki və praktik fəaliyyət şəraitində həyata keçirilməsi şüurluluq və aktivlik prinsipinin əsas əlaməti kimi. Təlim prosesində biliklərin dərk olunaraq mənimsənilməsinin rolu.

Təlimdə əyanilik prinsipi haqqında ümumi anlayış. Əyaniliyin "didaktikanın qızıl qaydası" (Y.A.Kamenski) kimi xarakteristikası. Təlimdə əyanilik prinsipi öyrənilən obyektlərin nümayiş etdirilməsi, proses və hadisələrin illustrasiyası və müvafiq şəraitdə təşkil edilən müşahidə vasitəsilə həyata keçirilir.

Təlimdə sistemlilik və ardıcılıq prinsipi haqqında anlayış. Təlim prosesində biliklərin mənimsənilməsinin müəyyən qyda və sistem üzrə ardıcıl olaraq reallaşdırılması sistemlilik və ardıcılıq prinsipinin əsas əlaməti kimi. Bu prinsipin tələblərinin reallaşdırılmasında müəyyən didaktik qaydaların nəzərə alınmasının rolu.

Təlimdə möhkəmlik prinsipi və biliklərin bacarıq və vərdişlərin mənimsənilməsində onun rolu.

Tərbiyəedici təlim prinsipi haqqında ümumi anlayış. Təlimin tərbiyəedici funksiyasının reallaşdırılmasının psixopedaqoji əsasları.

Nəzəriyyənin praktika ilə əlaqəsi prinsipi haqqında ümumi anlayış. Nəzəri biliklərin tətbiqi imkanlarına dair məlumatların mənimsənilməsi təlim prosesinin səmərəliliyinin yüksəldilməsinin mühüm amili kimi.

Mövzu 11

Təlimin müasir texnologiyaları haqqında ümumi anlayış

Təlimin pedaqoji texnologiyası anlayışının psixopedaqoji mahiyyəti. Pedaqoji texnologiya ciddi elmi lahiyələşdirmə olmaqla pedaqoji vəzifələrin müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsinə təminat verən psixopedaqoji amil kimi.

Ənənəvi (reproduktiv) təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Bilik, bacarıq və vərdişlərin şagirdlərə ardıcıl olaraq aşılınması ənənəvi təlim texnologiyasının ən mühüm əlaməti kimi.

İnkişafetdirici təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Bu təlim texnologiyasının formalaşmasında L.S.Viqotskinin, L.V.Zankovun, P.Y.Qalperinin və V.V.Davidovyn nəzəri ideyalarının və aparılan tədqiqatların rolu.

Əqli işlərin mərhələli formalaşması texnologiyası. Təlim prosesinin idarə olunmasının psixoloji mexanizmlərinin müəyyənləşdirilməsində mərhələli formalaşma texnologiyasının rolu.

Qarşılıqlı kollektiv iş texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Kollektiv qarşılıqlı öyrənmə texnologiyasının əsas əlamətləri: hər bir şagird fərdi imkanına uyğun işləyir; şəxsi nəliyyətlə yanaşı kollektiv əməyin nəticələri ilə bağlı məsuliyyət hissi yüksəlir; şəxsiyyətin adekvat qiymətləndirilməsi

formalaşır və şagird imkan və çatışmamazlıqlarını düzgün başa düşməyə nail olur; kollektiv fəaliyyət şəraitində hər bir şagirdin fərdi iş üslubu daima stimullaşdırılır.

Tam mənimsəmə texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Bu texnologiya mənimsəmə prosesində əldə olunan son nəticənin keyfiyyət xarakteristikasının nəzərə alınmasına əsaslanır. Tam mənimsəmə texnologiyası şəraitində bütün şagirdlər üçün zəruri olan bilik səviyyəsinin mənimsənilməsi müəyyənləşdirilir, sərf olunması zəruri olan vaxt, iş şəraiti fərdiləşdirilir. Əldə olunması nəzərdə tutulan nəticələrin əvvəlcədən planlaşdırılması tam mənimsəmə texnologiyasının əsas fərqləndirici xüsusiyyəti kimi.

Müxtəlif təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Bu texnologiyanın tələblərinə görə təlim prosesində hər bir şagirdin mənimsəmə fəaliyyəti onun inkişafının yaxın zonasına uyğun olaraq təşkil edilir (diferensial təlim taktikası).

Adaptiv təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Bu texnologiyanın tələblərinə uyğun olaraq təlim məşğələləri çevik sistem əsasında təşkil edilməklə şagirdin fərdi xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması prinsipinə əsaslanır.

Proqramlaşdırılmış təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Proqramlaşdırılmış təlim texnologiyası şəraitində şagird əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş öyrədici proqram əsasında fərdi qaydada bilikləri mənimsəyir və bu zaman xüsusi vasitələrdən istifadə olunur.

Kompyuterli təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Bu təlim texnologiyasının əsas əlamətləri: a) xüsusi proqramla təmin olunmuş kompyuterlər istəniləndidaktik məqsədləri reallaşdırmağa imkan verir, b) kompyuter eyni zamanda müxtəlif tapşırıqları təqdim edir və onların yerinə yetirilməsi səviyyəsini yoxlayır, c) nəzəri bilikləri formalaşdırır və şagirdləri müstəqil olaraq məlumatlar əldə etmək bacarığına alışdırır.

Problemlə təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Ardıcıl olaraq problem situasiyalarının təşkili problemlə təlim texnologiyasının əsas istinad elementi kimi. Bu təlim texnologiyasının əsas əlamətləri: a) təlim prosesində şagirdlərin axtarıcı fəaliyyəti stimullaşdırılır, b) idrak aktivliyi yüksəlir, c) kreativ təfəkkürə meyl fəallaşır.

Modul təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Modul-məqsədli funksional strukturadır və onda təlimin məzmunu və ona yiyələnmə texnologiyası birləşir. Modulun tərkibinə daxildir: a) işin məqsədli planı, b) infirmasiya bankı, c) didaktik məqsədlərin yerinə yetirilməsinə dair metodiki rəhbərlik.

Mərkəzləşdirilmiş təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. "Predmetə dərinlən daxil olma" metodu bu texnologiyanın əsas əlaməti kimi. Mərkəzləşdirilmiş təlim texnologiyasının mahiyyəti onda ifadə olunur ki, dərslər bloklar halında birləşdirilir, gün və ya həftə ərzində paralel surətdə öyrənilən fənlərin sayı ixtisar edilir.

Proyektli təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Projektli təlim texnologiyası produktiv (məhsuldar) təlim ideyasının praktik tətbiqinin variantlarından biri kimi. Təhsil prosesinin nəticəsi olaraq fərdi təcrübənin formalaşması projektli təlimin başlıca funksiyası kimi.

Təminatlı təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Müəllimin iştirakı ilə təlim prosesinin gedişinin ləhiyələşdirilməsi və bu əsasda reallaşdırılması təminatlı təlimin əsas əlaməti kimi.

Distansiyalı təlim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Bu təlim texnologiyasının mahiyyəti onda ifadə olunur ki, insan təhsillə bağlı xidmətləri təhsil müəssisəsinə getmədən müasir telekommunikasiya sistemləri, o cümlədən elektron poçt və internet vasitəsilə əldə edə bilər.

Təlimin müəllim texnologiyası haqqında ümumi anlayış. Müəllif texnologiyalarında, ümumi məqsədləri

saxlamaq şərti ilə, yeni ideyalar, metodikalar irəli sürülərək reallaşdırılır və onların səmərəli olması pedaqoji ictimaiyyətin iştirakı ilə müzakirə olunur və qiymətləndirilir.

Mövzu 12

Taksonomiya və təlimin təşkilinin psixoloji məsələləri

Taksonomiya haqqında ümumi anlayış. Təlim prosesinin təşkilində və idarə olunmasında taksonomiyanın rolu. Taksonomiyanın əsas prinsipləri: a) praktik istiqamət psinsipi, b) psixoloji prinsip (psixologiya elminin müasir nəliyyətləri nəzərə alınmalıdır), c) məntiqilik prinsipi, ç) obyektivlik prinsipi.

Taksonomiyanın səviyyələri: identifikasiya, adlanma, təsvir etmə, təşkil etmə, yaratma, nizama salma.

Taksonomiyanın məzmun sferasına daxil olan idrak məqsədi düşünmə bacarığının əsas kateqoriyalarını əhatə etməlidir: fikri səmərələşdirmə, informasiya toplama, yadda saxlama, sistemləşdirmə, analiz, ümumiləşdirmə, integrasiya, qiymətləndirmə.

Təlim prosesində məntiqi və yaradıcı təfəkkür səviyyəsində düşünmə qabiliyyətinin formalaşdırılması taksonomiyanın əsas funksiyası kimi ön plana çəkilir. Bu funksiyanın reallaşdırılmasını şərtləndirən əsas komponentlər: anlayışların formalaşdırılması; prinsiplərin formalaşdırılması; anlama, dərk etmə prosesinin fəallaşdırılması; problemlərin həll olunmasına yönəliklik; konkret qərar qəbul etmə bacarığının inkişaf etdirilməsi; tədqiqat aparmaq bacarığına meylin stimullaşdırılması; nəticə çıxarmağa aktiv meylin formalaşdırılması; şifahi diskusiyaya marağın fəallaşdırılması.

Təlim prosesinin optimallaşdırılmasının psixopedaqoji əsaslarının işlənilməsində taksonomiyanın rolu.

Mövzu 13

Öyrətmə prosesi və şagirdin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri

Öyrətmə prosesi və şagirdin fərdi iş üslubu haqqında anlayış. Təlim şəraitində çətinliklərlə qarşılaşan şagirdlərin psixoloji xarakteristikası intellektual aktivliyin zəif olmasının öyrənmə prosesinə təsiri.

Öyrətmə və təlim materiallarının qavranılmasının özünəməxsus üsulları: vizual qavrayış; audial qavrayış; hərəkətinestetik qavrayış. Reprezentiv sistem haqqında anlayış.

Zəif sinir sistemində malik olan şagirdlərin fərdi xüsusiyyətlərinin ümumi xarakteristikası. Təlim prosesində onların qarşılaşdıqları çətinliklər və onların aradan qaldırılmasının psixopedaqoji əsasları.

Təlim prosesində və mənimsəmə şəraitində davamlı çətinliklərə malik olan şagirdlərin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri. İnkişafda ləngimə və müvəqqəti ləngimə anlayışlarının mahiyyəti və onların psixopedaqoji xarakteristikası.

Təlim prosesində geriqalmanı şərtləndirən psixopedaqoji amillər. Mənimsəmədə geriqalmanın aradan qaldırılmasının üsul və vasitələri haqqında ümumi anlayış.

Mənimsəmə imkanları yüksək olan şagirdlərin psixopedaqoji xarakteristikası. İstedadlı uşaqlar və onların kateqoriyaları haqqında ümumi anlayış.

Öyrətmə prosesində şagirdlərin fərdi-psixoloji və tipoloji xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması təlimin səmərəliyinin yüksəldilməsinin mühüm psixopedaqoji amili kimi.

Təlim fəaliyyəti şəraitində şagirdlərin qarşılaşdıqları çətinliklərin aradan qaldırılmasında motivasiya-tələbat sferasının, xüsusilə təlim motivlərinin formalaşmasının rolu.

“Təlimin psixoloji problemləri” kursuna dair tematik plan

№	Məşğələnin mövzusu	Məşğələnin növü, saat	
		Mühazirə	Seminar
1	Təlim və insanın idrak fəaliyyətinin formalaşmasında onun rolu	2	
2	Təlim və psixi inkişafın qarşılıqlı əlaqəsinin nəzəri problemləri	2	2
3	Təlim motivləri və onların növlərinin psixoloji səciyyəsi	2	
4	Motivlərin məzmunlu xarakteristikasının göstəriciləri və motivlərin dinamik xüsusiyyətləri	2	
5	Təlimin psixoloji quruluşu, onun əsas komponentləri və onların psixopedaqoji xarakteristikası	2	2
6	Müasir təlim modelləri haqqında ümumi anlayış	2	2
7	İnkişafetdirici və tərbiyəedici təlim fəaliyyətinin psixopedaqoji məsələləri	2	
8	Təlimin ümumi qanunauyğunluqları haqqında anlayış	2	2
9	Təlimin xüsusi qanunauyğunluqları haqqında anlayış	2	2

10	Təlimin prinsiplərinin psixoloji mahiyyəti və şagirdin mənimsəmə fəaliyyətində onların rolu	2	
11	Təlimin prinsiplərinin psixoloji mahiyyəti və şagirdin mənimsəmə fəaliyyətində onların rolu	2	2
12	Təlimin müasir texnologiyaları haqqında ümumi anlayış	2	
13	Təlimin müasir texnologiyaları haqqında ümumi anlayış	2	2
14	Taksonomiya və təlimin təşkilinin psixoloji məsələləri	2	1
15	Öyrətmə prosesi və şagirdin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri	2	
CƏMİ:		30	15

Ədəbiyyat

1. Bayramov Ə.S. Şagirdlərdə əqli keyfiyyətlərin inkişaf xüsusiyyətləri. Bakı, 1967
2. Əliyev B.H., Cabbarov R.Y. Təhsildə şəxsiyyət problemi. Bakı, 2008
3. Əlizadə Ə.Ə. İstedadlı uşaqlar. Psixopedaqoji məsələlər. Bakı, 2005
4. Əlizadə Ə.Ə. İdrak prosesləri və hisslər. Bakı, 2006
5. Əlizadə Ə.Ə., Əlizadə H.Ə. Əsrin meta-meyilləri: psixopedaqoji problemlər. I-III cildlər. Bakı, 2008
6. Əlizadə Ə.Ə., Sultanova İ.H. Taksonomiya nəzəriyyəsi və təcrübəsi: müasir məktəbin işıqlı yolu. Bakı, 2008
7. Əlizadə Ə.Ə., Əlizadə H.Ə. Pedaqoji psixologiya. Dərslik. Bakı, 2010
8. Həmzəyev M.Ə. Pedaqoji psixologiya. Tədris vəsaiti. Bakı, 1991
9. Həmzəyev M.Ə. Yaş və pedaqoji psixologiyanın əsasları. İkinci nəşr. Bakı, 2003
10. Xəlilov S. Təhsil. Təlim. Tərbiyə. Bakı, 2005
11. Quliyev E.M. Pedaqoji psixologiyanın əsasları. Testlər. Bakı, 2013
12. Məmmədov A.U. Təlimin psixoloji əsasları. Bakı, 1993
13. Paşayev Ə.X., Rüstəmov F.M. Pedaqogika. Bakı, 2007
14. Veysova Z. Fəal (interaktiv) təlim. Bakı, 2008
15. Андерсон Д.Р. Когнитивная психология. СПб., 2002
16. Бесталько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. М., 1995
17. Брунер Дж. Психология познания. М., 1997
18. Выготский Л.С. Педагогическая психология. М., 1996
19. Волков К.Н. Психологии о педагогических проблемах. Под редакцией А.А. Бодалева М., 1981
20. Гейвин Х. Когнитивная психология. СПб., 2003
21. Грейс Крайг, Дон Бакум. Психология развития. М., 2005
22. Гамезо М.В., Петрова Е.А., Орлова Л.М. Возрастная и педагогическая психология. М., 2003
23. Гарднер Г. Структура разума. Теория множественного интеллекта. М., 2007
24. Данадсон м. Мыслительная деятельность детей. М., 1985
25. Доман Г., Доман Дж. Гармоничное развитие ребенка. М., 1999
26. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. М., 1999
27. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения. М., 1986
28. Давыдов В.В. Виды обобщения обучении. М., 1972
29. Занков Л.В. Дидактика и жизнь. М., 1968
30. Зимняя И.А. Педагогическая психология. М., 2002
31. Ильясов И.И. Структура процесса учения. М., 1986
32. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. СПб., 2000
33. Лефрансуа Г. Психология для учителя. СПб., 2005
34. Лефрансуа Г. Прикладная педагогическая психология. СПб., 2007
35. Лейтес Н.С. Возрастная одаренность школьников. М., 2000
36. Махмутов М.М. Современный урок. М., 1985
37. Маркова А.К. Формирование интереса к учению у школьников. М., 1986
38. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирования мотивации учения. М., 1990
39. Матюшкин А.М. Мышление, обучение, творчество. М., 2003
40. Охитина Л.Т. Психологические основы урока. М., 1997
41. Окон В. Введение в общую дидактику. М., 1990

42. Пиаже Ж. Психология интеллекта. СПб., 2003
43. Панов В.И. Психодидактика образовательных систем: Теория и практика. СПб., 2007
44. Поддьяков Н.Н. Мышление дошкольника. М., 1977
45. Психология развитие младших школьников. Под редакцией В.В. Давыдова. М., 1990
46. Педагогика. Учебник. Под редакцией Л.П. Крившенко. М., 2004
47. Романова Е.С. Психодиагностика. М., 2005
48. Стоунс Э. Психопедагогика. М., 1984
49. Солсо Р.Л. Когнитивная психология. М., 2002
50. Савенков А.И. Педагогическая психология. В двух томах. М., 2009
51. Смирнова О.Е. Детская психология. М., 2003
52. Талызина Н.Ф. Педагогическая психология. М., 1999
53. Унт И.Э. Индивидуализация и дифференциация обучения. М., 1990
54. Формирование учебной деятельности школьников. Под редакцией В.В. Давыдова, И. Ломпшера, А.К. Марковой. М., 1982
55. Урунтаева Г.А. Детская психология. М., 2006
56. Хуторской А.В. Дидактическая эвристика: Теория и технология креативного обучения. М., 2003
57. Хон Р.Л. Педагогическая психология. М., 2005
58. Эльконин Д.В. Психология игры. М., 1978
59. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. М., 1989
60. Якиманская Н.С. Развивающее обучение. М., 1979

*Çapa imzalanmış 07.10.2015- ci il
Kağız formatı 60x84 1/16, çap vərəqi 2
Sifariş 456 sayı 200*

*ADPU-nun mətbəəsi
Bakı, Ü. Hacıbəyov küçəsi, 68
Tel: (+912) 493-74-10
E.mail. ADPU@Box.az*

A2f286952